

De tijdgeest is veranderd. Ik wil er geen misverstand over laten bestaan dat de grote utopie van een totaal andere samenleving voor mij nog steeds uit den boze is. Maar zonder kleinere utopische experimenten en ideeën dreigt de kapitalistische utopie ons te verlammen. Dat ik voor deze mini-utopieën nu juist inspiratie vind bij Thomas More, is voor mij een van de grootste verrassingen van mijn hernieuwde zoektocht door Utopia.' – Hans Achterhuis

Het is hoog tijd dat we op zoek gaan naar alternatieven voor de desastreuze 'utopie van de vrije markt'. Daarbij kan Utopia van Thomas More ons goede diensten bewijzen, maar we moeten dat 'oerboek' uit 1516 dan wel met nieuwe ogen bekijken. Door de eeuwen heen is de tekst opgevat als een serieuze blauwdruk van een ideale samenleving, maar dat gaat geheel tegen More's bedoeling in. More schreef Utopia nu juist – in het verlengde van Erasmus' Lof der zotheid – als een boek vol spot, maatschappijkritiek, ironie en zotternij. Intussen bevat Utopia wel degelijk allerlei bruikbare suggesties voor verbetering van wantoestanden in de rechtspraak, scheefgegroeide machtsstructuren en onrechtvaardige economische verhoudingen. Als het ons lukt om juist die suggesties ernstig op te vatten, dan kunnen we daar nu nog ons voordeel mee doen. Zo kan Utopia, een boek van 500 jaar oud, ons helpen om in het hier en nu nieuwe inspirerende idealen te formuleren.

'De uiteenlopende ideeën en activiteiten die ik in dit boek bespreek - van het Franciscaans Milieuproject Stoutenburg tot de mogelijkheid om een basisinkomen in te voeren, van de Tempelhof in Berlijn tot de "hetero-topia" in de geest van Foucault – laten zien dat de tijd rijp is voor een herijking van het utopische gedachtegoed. Ik ga hier pleiten voor een visie die enerzijds gericht is op de toekomst en anderzijds inspiratie put uit het verleden. Kunnen deze toekomstgerichtheid en trouw aan de traditie met elkaar verbonden worden? Ik meen van wel. Daarvoor zal ik een begrip munten dat niet eerder is gebruikt en op het eerste gezicht tegenstrijdig lijkt: de utopische meent. De utopische meent is de aangewezen plek om de wereld een beetje beter te maken – met oog voor traditie, op lokaal niveau - en tegenwicht te bieden aan de alomtegenwoordige utopie van de vrije markt. Daar hebben we geen koning van Utopia voor nodig.'

Hans Achterhuis

Filosoof en theoloog HANS ACHTERHUIS (1942) was van 2011 tot 2013 de eerste Denker des Vaderlands en ontving de Pierre Bayle Prijs voor maatschappijkritiek. Hij behoort tot 'de twaalf grootste denkers van Nederland' (Vrij Nederland) en 'de denkers die ons wereldbeeld veranderden' (NRC Handelsblad). Zowel De utopie van de vrije markt als Met alle geweld werd onderscheiden met de Socrates Wisselbeker voor het beste, meest prikkelende filosofieboek van het jaar.

De pers over De utopie van de vrije markt:

'Overtuigend.'

- Pieter Klok in de Volkskrant*****

'Een ware eye-opener.'

- Dirk Verhofstadt in Liberales

'Angstaanjagend.'

- Wim Brands in VPRO Boeken